
Вадим ГРИЦЮК, студент групи Е-24
Науковий керівник: д.г.н., проф. **Царик Л. П.**

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД КРЕМЕНЕЧЧИНИ

Природно-заповідний фонд України – національне надбання народу України та невід’ємна частина Всесвітньої природної та культурної спадщини. Екологічні системи та окремі об’єкти, що входять до їхнього складу, забезпечують не тільки збереження унікальних природних ландшафтів та біологічного різноманіття країни, а й сприяють сталому екологічному розвитку навколишнього природного середовища та уникненню дисбалансу в біоценозах. Саме тому території та об’єкти природно-заповідного фонду є ключовими елементами в національній екологічній мережі.

У місті Кременець функціонують Кременецький ботанічний сад – один з найстаріших ботсадів України та Національний природний парк «Кременецькі гори». Природно-заповідний фонд Кременецького району має у своєму складі 30 одиниць територій та об’єктів місцевого значення площею 9501,2799га. Фактична площа ПЗФ району (без урахування площі тих об’єктів, що входять до складу територій інших об’єктів ПЗФ) – 8864,3799 га. Відношення площі ПЗФ до площі району («показник заповідності») становить 9,86 %. Станом на 01 січня 2017 року площа природно-заповідного фонду Кременецького району становить 2131 тис. га, в тому числі 1 об’єкт загальнодержавного значення займає площу 151 га, 14 об’єктів місцевого значення – 1980 га. Таким чином, природно-заповідний фонд району становить 13,4%. Більшість об’єктів і територій природно-заповідного фонду були створені і підібрані в 70-80-роках минулого століття. Частина з них, очевидно, в силу різних причин, втратила своє функціональне призначення. Назріла

потреба в проведенні комплексної інвентаризації і оптимізації мережі об'єктів і територій природно-заповідного фонду.

Кременецький заповідний фонд продовжує стрімко розвиватися, таким чином станом на 2005 рік на території району нараховувалося:

- Філія заповідника Медобори „Кременецькі гори (нині філія отримала статус національного природного заповідника)
- 2 гідрологічних заказника місцевого значення
- 2 загально зоологічних заказника місцевого значення
- 4 ботанічних заказників місцевого значення
- 8 заказників місцевого значення
- 6 геологічних пам'яток природи
- 2 гідрологічних пам'ятки природи
- 20 ботанічних пам'яток природи
- 2 ботанічі сади

Сьогодні на Кременетчині є:

- національний природний парк площею 2780,6 га
- 2 заказники загальнодержавного значення загальною площею 169,6 га
- 11 заказників місцевого значення загальною площею 6503,8699 га
- 3 ботанічні заказники загальною площею 116,3699 га
- 2 гідрологічні заказники загальною площею 165,5 га
- 2 ландшафтні заказники загальною площею 48,0 га
- 4 загальнозоологічні заказники загальною площею 6174,0 га
- 16 пам'яток природи місцевого значення загальною площею 31,21 га
- 2 геологічні пам'ятки природи загальною площею 2,3 га
- 2 гідрологічні пам'ятки природи загальною площею 0,26 га
- 18 ботанічних пам'яток природи загальною площею 28,65 га

-
- 1 дендрологічний парк місцевого значення загальною площею 16,0 га

Кременецькі гори (також Крем'янецькі гори, чи Кременецький кряж, Кременецька гряда) — північно-східна частина Гологоро-Кременецького кряжа Подільської височини. Лежать на території Кременецького та Шумського районів Тернопільської області і (частково) Дубенського та Здолбунівського районів Рівненської області. Окремі відрогі заходять в Білогірський район Хмельницької області.

НПП „Кременецькі Гори” є основним і найбільшим заповідним об'єктом у районі

З наукової точки зору Кременецькі гори є одним з унікальних регіонів на території України, що виділяється своєрідністю геологічної будови, рельєфу, рослинного та тваринного світу, мальовничими краєвидами, сприятливим кліматом для використання у рекреаційних цілях. Інтерес до цього регіону підсилюється етнічними традиціями, древньою культурою, гостинністю місцевого населення. Природні та історико-культурні комплекси й об'єкти мають велике пізнавальне та еколого - виховне значення. Регіон дуже перспективний для розвитку рекреаційно-оздоровчої галузі, туризму, зимових видів спорту.

Основними завданнями Парку є: створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних комплексів та об'єктів; організація та здійснення науково-дослідних робіт, у тому числі з вивчення природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання; відтворення окремих видів флори та фауни, організація та проведення моніторингу ландшафтного та біологічного різноманіття; відродження місцевих традицій природо - користування; проведення екологічної освітньо - виховної роботи.

Також не менш значимим заповідним об'єктом є Кременецький ботанічний сад. Заповідний об'єкт знаходиться в околицях міста Кременець Тернопільської області. Включає в себе гори - Воловиця, Гостра, Куличівка, Осовиця та Калинівка,

а також утворену в наслідок ерозійних процесів так звану Куличівську ущелину, що робить його цінним не тільки з біологічної сторони, а й з геологічної. Площа: 200 га, з яких 170 га - лісові насадження штучного та природного походження, трав'янисті ценози степової і наскельної рослинності та 30 га – колекційно-експозиційні ділянки. Кременецький ботанічний сад створено з метою збереження, вивчення, акліматизації, розмноження в спеціально створених умовах та ефективного господарського використання рідкісних і типових видів місцевої і світової флори шляхом створення, поповнення та збереження ботанічних колекцій, ведення наукової, навчальної і освітньої роботи. Ботанічний сад є навчальною та науковою базою для проходження навчально-виробничої практики та наукових досліджень студентів ряду навчально-освітніх закладів України.

Також на території Кременецької області існують інші території, які розглядаються як перспективні для заповідання. Згідно схеми Регіональної екологічної мережі Тернопільської області, розробленої Цариком Л.П. та Цариком П.Л, в межах Кременецького району повинно бути створено 2 регіональних ландшафтних парки (РЛП): «Малополіський» та «Горинський».

Перспективний «Малополіський» РЛП площею 2500 га повинен бути створений на землях Гаївської сільської ради та Кременецького Держлісгоспу лісові масиви між населеними пунктами Града, Кімнатка, Великі Бережці, Малі Бережці, Іква і Хотівка, включаючи лівобережну частину долини р. Іква. Лісові урочища «Воронуха», «Гарнобор», «Борочок». Перспективний РЛП включатиме в себе загальнозоологічний заказник місцевого значення «Воронуха», та дві ботанічні пам'ятки природи місцевого значення «Сосна чорна» та «Сосна пірамідальна звичайна». Метою створення РЛП «Малополіський» є охорона та збереження прирічкового ландшафту з цінними лісовими та лучно-степовими екосистемами у межах Гаївського природного ядра.

Література:

-
1. Національний природний парк «Кременецькі гори»: сучасний стан та перспективи збереження, відтворення, використання природничих комплексів та історико-культурних традицій: монографія / [М.О. Штогрин, О. М. Байрак, Л. П. Царик, В. А. Онищенко, О. І. Бондар, М. В. Богомаз, В. В. Лукіша, Л. Л. Онук, П. Л. Царик, А. О. Штогун, О.Л. Тимошенко, Л. О. Липка, І. Я. Довганюк]. – [за ред. М. О. Штогрин, О. М. Байрак]. Київ: ТВО «ВТО Типографія від А до Я», 2017. 296 с.
 2. Офіційний сайт НПП «Кременецькі гори» - <http://kremgory.in.ua>
 3. Царик Л. П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика/Л. П. Царик. -Тернопіль „Навчальна книга-Богдан’’, 2006.-256 с.
 4. Офіційний сайт Кременецького ботанічного саду - <http://botsad.in.ua/>